

248. Kistokaj, 3. sz. főút K-i oldala
(KÖH 73989)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ó

2010. júliusban Miskolc belterületén, valamint a 3. sz. főút mentén Kistokaj és Mályi közigazgatási területén terepbejárást végeztem a tervezett távhővezeték nyomvonalán, mely terület jelentős része a beépítettség, ill. a növényi fedettség miatt nem volt terepbejárással vizsgálható.

Kistokaj közigazgatási területén, a Kórház-tanyától 400 m-re D-re, közvetlenül a 3. sz. főút K-i oldalán egy alacsony domb K-i lejtőjén szórványosan őskori kerámia-töredékek kerültek elő egy kb. 100×100 m-es területen. A lelőhely nagyobb területre terjed ki, határainak megállapítása nem volt lehetséges.

KOVÁCS FERENC

249. Kisvarsány, Körtélyes-gáttól keletre
(KÖH 34856)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ó

2010. november 24-én helyszíni szemlét végeztünk a változással érintett lelőhelyen, melynek körülményei nem voltak ideálisak. Ennek ellenére a leendő árvédelmi töltés nyomvonalán egy régészeti lelőhelyet sikerült regisztrálnunk.

A terület a Hosszú-tói-csatorna É-D-i irányú szakaszának Ny-i oldala és a Körtélyes nevű határrészben futó gát között helyezkedik el. Itt egy É-D irányú, a környezetéből kissé kiemelkedő dombháton a sarjadó őszi vetésben őskori kerámiát gyűjtöttünk.

Az 1993-as terepbejárást során már gyűjtöttek itt őskori és Árpád-kori cserepeket. Akkor azonban a domb jelentős részét gazos kukorica borította. A lelőhely teljes kiterjedését csak most sikerült tisztázni.

Munkatárs: Bocz Péter.

JAKAB ATTILA

250. Kokad, Legelő-dűlő
(KÖH 62612)

(Hajdú-Bihar megye) U, A

A MOL Nyrt. Létavértes mező termelésbe állítása és a Léta-1. jelű csomóponti kútkörzetbe történő bekötése, valamint a Léta-ÉT-1. sz. gáztermelő kútkörzet beruházása többek között érintette a MOL 3. jelű régészeti lelőhelyet is.

A feltárások első üteme 2009 őszén folyt, akkor 17 objektumot bontottunk ki, melyekhez 25 stratigráfiai egységet rendeltünk. A második ütemben, 2010. március 22–26. között a 6 m-es sáv szélső 2-2 méterét vizsgáltuk. Munkánk során összesen 31 objektumot tártunk fel, melyekhez 49 stratigráfiai egységet rendeltünk. A feltárt terület 975 m², ebből régészeti objektummal fedett 818 m² volt.

Előkerült 2 avar kori kerítőárok, 3 neolitikus (alföldi vonaldíszes kultúra) cölöphely (melyek feltehetően

egy cölöpszerkezetű épület maradványai), 8 neolitikus gödör, 5 bizonytalan korú objektum, 8 objektum bizonyult természetes jelenségnek.

Egy nagyméretű neolitikus gödörből 2 obszidiángumó került elő. Ez a nyersanyag és a 19/27 sz. kútból előkerült obszidiánszilánkok arra engednek következtetni, hogy a közelben kőeszközkészítő műhely lehetett.

A térinformatikai méréseket és a lelőhelyek digitális feldolgozását az Archeodata 1998. Bt. végezte.

SZELEKOVSKY MÁRTA

251. Komádi, Közös-liget 2.

(KÖH 32400)

(Hajdú-Bihar megye) B, H, Á

A MOL Nyrt. Zsadány-É-1 jelű kúthoz csatlakozó gázvezetékek nyomvonalán 2008 februárja és júliusa között több régészeti lelőhelyen folyt megelőző feltárás a Déri Múzeum régészeinek vezetésével. Itt bronzkori és római császárkori (szarmata) település felszíni nyomait és egy 10–11. századi temető 9 sírját sikerült dokumentálni (de ekkor még csak Árpád-kori sírokat észleltünk). A gázvezeték védőövezetében kb. 6 m széles sávban dolgozhattunk. A feltárt felszínen lokalizáltuk a temető D-i szélét. Még ugyanabban az évben tervásatás keretében még 25 temetkezést tárhatunk fel. Ugyanekkor kutatóárkokat húztunk különböző irányban, megpróbálva feltérképezni a temető egészét.

A lelőhely egy ÉNy–DK irányú dombhát D-i részén helyezkedik el, melyet D-ről egy csatorna határol.

2010. július 26. és augusztus 19. között újabb tervásatás folyamán összesen 102 objektumot tártunk fel, ahol már megjelentek a 10. századi temetkezések is.

A bronzkori felszíni település 18 különböző méretű gödrének és árkának a leletanyaga kerámiadarabok, állatcsontok, tűzikutyák, hálonehezékek és paticsdarabok voltak.

A 83 sír túlnyomó többsége esetében a humusz eltávolítása után a sírfoltokat jól meg tudtuk figyelni. A sírok jó része egyszerű, megfelelő méretű, lekerekített sarkú téglalap alakú aknasír. Néhány kivétel is előfordult: a halott testmagasságához képest a megásott gödör kisméretű, nagyon szűk gödörbe alig fért bele a halott. Koporsós temetkezést csak egyetlen esetben, több esetben viszont a halott lepelbe csavarását figyeltem meg. Általában nyújtott, háton fekvő helyzetben tették a halottat a sírba, a karok elhelyezkedése több variációt mutat, a lábak egy-két esetben hajlítva voltak. Megfigyelhető volt a koponya jobbra vagy balra fordítása. Két esetben a koponya a váz mellett bolygatott helyzetben feküdt. A temetőben a Ny–K tájolás a jellemző, melyet 5 esetben figyeltem meg, az É-ra a 10. századi, míg D-re a 11. századi temetkezésekre jellemző az eltérés.

A sírok kb. 35%-a melléklet nélküli. A temetőben részleges lovas temetkezést 2 sírban, míg jelképest 4 sírban dokumentáltam. Az egyik fiatal egyed teljes bronz övkészlettel és mellkasán egy kődarabbal volt

eltemetve. Különböző használati és készségegyakat helyeztek a sírba: tegezék, íjak, nyílhegyek, kengyelek, zablák, S-végű és sima hajkarikák, gyűrűk, karperecek, gyöngyök, veretek (rombusz, csüngős, kerek, szív, levél, bagolyfejes), övcsat, torquesek, fülesgombok, csörgők, kések, áruk, tű, kova, tojás és ételmelléklet. A temetések nagy része a 11. századra datálható, a keltezt megkönnyítette az a 31 db pénz, mely I. (Szent) István és I. (Szent) László idejében készült.

A temető valószínűleg egy szabad harcosokból (íjász) álló család temetője. További kutatás szükséges még a temető K-i részének lezárására.

KOLOZSI BARBARA

252. Komárom, Mártírok útja

(KÖH 65802)

(Komárom-Esztergom megye) Ró

A komáromi Klapka György Múzeum és az ELTE BTK Ókori Régészeti Tanszékének munkatársai 2009. június 22. és július 24. között megelőző feltárást folytattak a régi Gyermekváros és a MOL-benzinkút közötti területen (811/6, 811/12, 815/2 hrsz.), áruházzal építkezése előtt.⁶

Az áruházzal építkezése 2010 nyarán kezdődött meg, ezzel párhuzamosan két kisebb, 2009-ben technikai okok miatt fel nem tárt terület humuszolására, s az egyik terület megelőző feltáráására is sor került. A 120 m² nagyságú útfelületen 4 szórt hamvas sírt lokalizáltunk és tártunk fel 2010. július 4–6-án. Az egyik sírt két darabba tört kőlappal fedték és három oldalról, U-alakban, szárazon rakott kövekből készült kerítőfallal övezték. A sírokból kerámiatöredékek, illatszerek üvegek, mécses-töredékek és egy bronztárgy került elő.

BORHY LÁSZLÓ – SZÁMADÓ EMESE – DÉVAI KATA

253. Komárom, Műszerész utca

(KÖH 52716)

(Komárom-Esztergom megye) Ró

A komáromi Klapka György Múzeum és az ELTE BTK Ókori Régészeti Tanszékének munkatársai 2010. július 12–22. között a MOL-lakótelepen, a Műszerész utca melletti parkban építendő játszótér területének megelőző feltárást végezték el. A terület a római kori Brigetio legiótáborának retentura része, amely 1992 óta régészeti védelem alatt áll.

A megelőző feltárást során, a játszótér alapjaihoz szükséges nagy átmérőjű fúrások által érintett területen összesen 5 árkot (két 5×1 m-es K–Ny és három ezekre merőleges és velük összefüggő, 4×1 m-es É–D irányú) nyitottunk, valamint a hinták alapját (összesen 3 helyen) megszondáztuk.

A terület É-i részén csak újkori bolygatást találtunk, a D-i részén azonban a római kori legiótábor több periódusban jelentkező épületmaradványai, pl. falak, tegulás omladékok és hozzájuk kapcsolódó járósíntek jelentkeztek. Itt az árkokra a jelenségek tisztázása miatt több helyen rá is kellett bontanunk. Ezekből az árkokból gazdag leletanyag (kerámia, fémek, faragott kövek stb.) került elő.

A D-i árokrendszer Ny-i végében ÉK–DNy-i irányban vízszintesen rakott tegulákat, alatta pedig sóderes, laza sárga betöltést találtunk. Keleti oldalát több (kb. 38 cm-es) szakaszból álló habarcsos, meszes padkából rakták ki, Ny-i oldalát szintén mészsörgökből álló padka alkotta. Alján mészsörgök voltak. A mintegy 3 m hosszan nyomon követhető jelenség valószínűleg csatorna, vagy vízvezeték lehetett, amelynek tetejét a vízszintesen rakott tegulákkal fedték. A K-i oldalán lévő padka mellett két kisméretű, 10×10 cm-es faragott kőoszlop került elő egy sorban, ezeken feküdt egy 63×52×15 cm nagyságú faragott kőlap.

Ugyancsak a feltételezett csatorna, vagy vízvezeték K-i oldalának É-i részén masszív ÉK–DNy irányú falszakaszt találtunk, amely a metszetfalban folytatódott. Az árok K-i felén (és így a jelenségtől K-re) szintén ÉK–DNy irányú masszív, habarcsos, köves falszakaszt találtunk. A fal D felé a metszetfalban folytatódott, É-i folytatásában azonban csak falkiszedés nyomait tudtuk rögzíteni.

Munkatárs: Bózza Anikó régész.

BORHY LÁSZLÓ – SZÁMADÓ EMESE – DÉVAI KATA

254. Komárom-Szőny, MOL-bázistelep

(KÖH 52725)

(Komárom-Esztergom megye) Ró

A komáromi Klapka György Múzeum és az ELTE BTK Ókori Régészeti Tanszékének munkatársai 2010. április 19. és július 14. között megelőző feltárást végeztek az egykori MOL-bázistelep Ny-i szomszédságában fekvő egykori tsz-földeken, ill. a sportpályától K-re fekvő területen. Mindkét rész 1993 óta régészeti védelem alatt áll, mivel a területeken Brigetio késő római temetője, ill. a katonaváros és a villatelepülés építményei találhatóak.

A MOL-sportpályától K-re, a Budapest–Komárom vasút pályavonalától É-ra, az ún. 2. sz. mintavételi állomás (0403/23, 0403/29 hrsz.) területén padlófűtés-rendszer és kőfal került elő, ezek nagyobb részét megtartottuk.

Az ÁFOR-kút melletti kiskertek területén (0301/43 hrsz.), az ún. 1. sz. mintavételi állomás helyén leletanyagot, régészeti jelenséget nem találtunk.

A tartályparktól Ny-ra, az egykori tsz-földeken, a monitoring kutak, ill. az azokat összekötő árkok (0301/47–54 hrsz.) területén 2009 novemberében kutattunk és az akkor kijelölt 14 kútból egynek a fúrását az 1,2 m mélyen jelentkező, jó megtartású római kori terrazzopadló miatt nem engedélyeztük. A terület egy magaslaton van, ezért már korábban is valószínűsítettük, hogy épület lehet rajta. A monitoring kutakból és az összekötő árkokból azonban az itt lévő késő római temetőhöz tartozó sírok

⁶ RégKutM 2009. Budapest, 2010. 248–249.